

Pot in domovina

O krščanskem nauku (De doctrina Christiana)¹

Predgovor

Nič odveč ni posredovati nauk o tem, kako je treba razlagati Sveto pismo

1. Pri razlaganju Svetega pisma veljajo določena načela, o katerih bi bilo po mojem mnenju nadvse koristno poučiti njegove preučevalce. Tako namreč ne bi napredovali zgolj ob branju drugih piscev, ki so razkrili skrivnosti svetih spisov, marveč tudi ob tem, ko bi jih razkrivali sami. O teh načelih sem se torej namenil poučiti vse, ki imajo voljo in sposobnost za učenje, če mi le naš Gospod in Bog pri pisanju ne bo odrekel misli, ki mi jih sicer vselej pošilja, kadar razmišljam o tem predmetu. Še preden začnem, pa moram, tako mislim, odgovoriti vsem, ki bodo moje delo grajali ali bi ga grajali, ko jih ne bi že prej pomiril. Če se bodo tudi potem še našli kritiki, vsaj ne bodo imeli vpliva na druge in jih ne bodo odvrnili od koristnega študija k lenobni nevednosti, kakor bi se lahko zgodilo, ko bi ti ne bili že utrjeni in pripravljeni.

2. Nekateri bodo grajali moje delo zato, ker ne bodo razumeli mojih naukov. Spet drugi jih bodo sicer razumeli, toda ko jih bodo hoteli uporabiti in bodo poskušali razlagati Sveto pismo po teh načelih, ne bodo znali razkriti in razložiti, kar bi radi, pa bodo zato menili, da je bil moj trud jalov. Ker moje delo ne bo v pomoč njim samim, bodo sodili, da ne more pomagati nikomur. V tretji skupini kritikov so ljudje, ki Sveto pismo dejansko dobro razlagajo ali pa vsaj mislijo, da ga. Ti vidijo oziroma mislijo, da so razvili

sposobnost tolmačenja svetih knjig, ne da bi brali opažanja, o kakršnih nameravam učiti zdaj. Zato bodo rohnili, da ti nauki niso potrebni nikomur, temveč je sleherna hvalevredna razjasnitev nejasnih svetopisemskih mest mogoča že s samo pomočjo božjega daru.

3. Vsem tem zdaj na kratko odgovarjam. Ljudem, ki ne razumejo mojega pisanja, povem, da si zato ne zaslužim graje jaz. Prav tako bi bilo, ko bi hoteli razložiti zadnji ali prvi lunin krajec ali kako zelo medlo zvezdo, ki bi jo jaz kazal z iztegnjenim prstom, njihove oči pa bi bile tako slabe, da še mojega prsta ne bi videli. Mar bi se zato smeli ujeziti name?

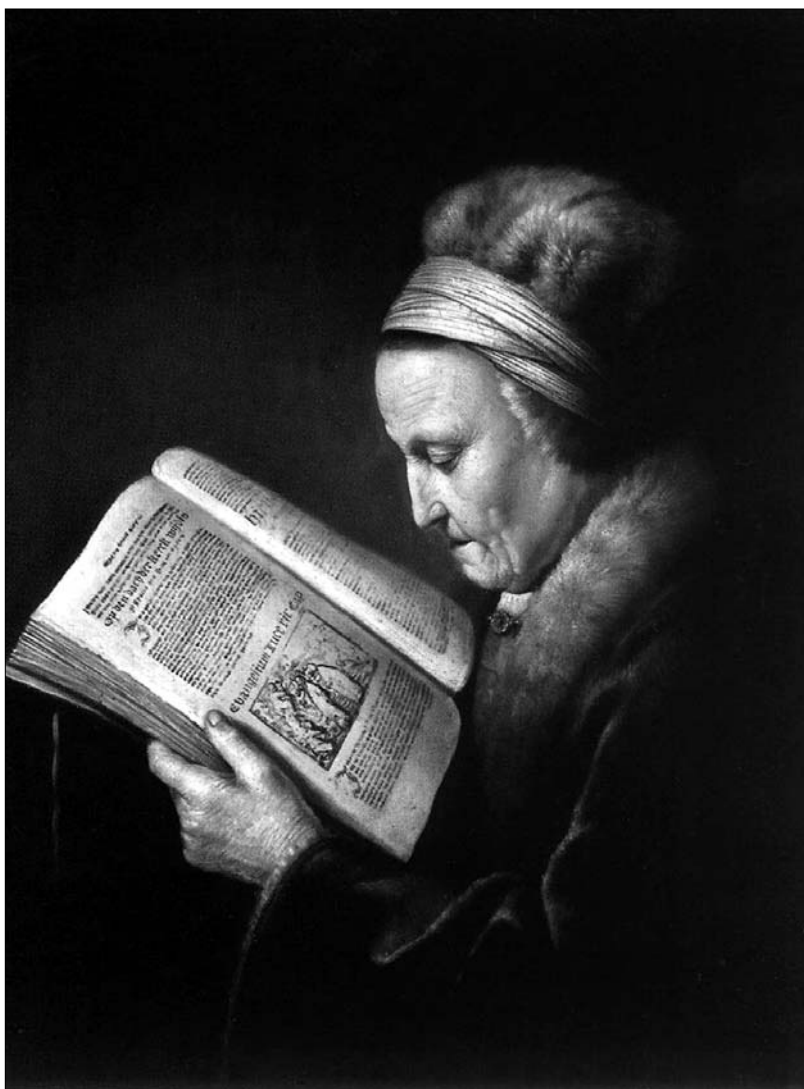
Ljudje, ki bodo ta načela sicer spoznali in doumeli, uvida v temna mesta Svetega pisma pa ne bodo zmožni, naj si mislijo, da sicer lahko vidijo moj prst, ne pa tudi zvezd, h katerim molí in kaže. Tako prvi kot drugi naj torej nehajo godrnjati nad mano, temveč naj si raje skušajo od Boga izprositi luč oči. Če lahko zganem z roko z namenom, da bi na nekaj pokazal, namreč zato še ne morem razsvetliti tudi oči, da bi mogle videti bodisi mojo kretnjo bodisi stvar, ki jo želim pokazati.

4. Tretji, prevzetni zaradi božjega daru, se hvalijo, češ da razumejo in lahko razlagajo svete knjige brez načel, o kakršnih sem se zdaj namenil učiti, in zato menijo, da sem sklenil pisati o povsem odvečnih rečeh. Ti naj pomirijo svojo razdraženost z mislijo, da se resda po pravici veselijo velikega božjega daru, vendar so se celo črk naučili s pomočjo ljudi, pa si zato še ne zaslužijo Antonijevega² poroga; to je bil svet in popoln mož, egipčanski menih, ki si je

baje brez slehernega poznavanja črk zapomnil Sveto pismo zgolj s tem, ko ga je poslušal, in ga doumel z razumnim premišljevanjem. Prav tako si ne zaslužijo posmeha tujega krščanskega sužnja, o katerem sem nedavno tega slišal od uglednih in verodostojnih mož. Ta je prejel tudi popolno poznavanje črk samih, ne da bi ga učil živ človek, temveč zgolj z molitvami, da bi mu bile razodete. S tridnevno molitvijo si je izprosil, da je celó knjigo, ki so mu jo dali,

v popolno osuplost vseh navzočih tekoče prebral od prve do zadnje besede.³

5. Če pa ima kdo te zgodbe za izmišljene, nič ne vztrajam. Ker imam navsezadnje opravka s kristjani, ki se veselijo, da so spoznali Sveto pismo brez človeškega vodstva – resnične in nemajhne dobrine se vesele, če je to res –, morajo priznati, da se je vsakdo izmed nas naučil svojega lastnega jezika s tem, ko ga je poslušal že od mladih nog, poleg njega pa še

Gerrit Duo, *Starka pri branju Svetega pisma*, 1630, olje na lesu, 71 x 55,5 cm, Rijksmuseum, Amsterdam.

kakšnega – grškega, hebrejskega ali kakega drugega –, prav tako s poslušanjem ali pa s pomočjo učitelja. Ali naj torej po njihovem mnenju takoj opomnimo vse brate, naj svojih malčkov tega ne učijo, ker so apostoli tedaj, ko je prišel nadnje Sveti Duh in jih napolnil, v trenutku govorili v jezikih vseh narodov?⁴ Ali pa naj človek, ki mu kaj takšnega ni uspelo, misli, da ni kristjan, ali dvomi o tem, da je prejel Svetega Duha?

Prav nasprotno: česar se je treba naučiti s človeško pomočjo, naj se človek uči brez prevzetnosti, kdor pa poučuje drugega, naj daje brez prevzetnosti in nevoščljivosti,⁵ kar je dobil. In ne preskušajmo Njega, v katerega smo verovali, sicer se utegne zgoditi, da v svoji zaslepljenosti od takšnih sovražnikovih zvijač in sprevrženosti naposled ne bomo hoteli niti v cerkev, da bi poslušali in spoznavali sam evangelij; tudi knjige ne bomo hoteli brati niti poslušati, kako kdo bere in pridiga, temveč bomo pričakovali, da bomo “vzeti do tretjih nebes, ali v telesu ali brez telesa”, kot pravi apostol Pavel, in tam slišali “neizrekljive besede, ki jih človeku ni dovoljeno spregovoriti”,⁶ ali videli Gospoda Jezusa Kristusa in raje poslušali evangelij od Njega kakor od ljudi.

6. Varujmo se takšnih čez vse prevzetnih in nevarnih skušnjav. Raje premišljajmo, kako je samega apostola Pavla resda pahnili na tla in poučil božji in nebeški glas, vendar je bil za to, da je prejel zakramente in se pridružil Cerkvi, poslan k človeku;⁷ in kako je stotniku Korneliju sicer oznanil angel, da je Bog uslišal njegovo molitev in se spomnil njegove miloščine, vendar ga je predal Petru, da bi ga ta poučil in da bi Kornelij po njem ne le prejel zakramente, marveč tudi slišal, kaj naj veruje, upa in ljubi.⁸ Brez dvoma bi lahko vse to opravil tudi angel, toda človekov stan bi bil ponižan, ko bi se zdelo, da Bog ljudem noče preskrbeti svoje besede s pomočjo ljudi. Kako naj bi bile resnične besede “Božji tempelj je namreč svet, in to ste vi”,⁹

ko Bog ne bi dajal odgovorov iz človeškega templja in bi vse, kar bi hotel dajati ljudem v poduk, oznanjal z neba in s pomočjo angelov? Še ljubezen, ki povezuje ljudi med seboj z vzlom edinosti, ne bi imela prilike, da bi prelivala vsebino enega duha v drugega in jih tako rekoč mešala med seboj, ko se ljudje ne bi ničesar naučili s pomočjo ljudi.

7. Tudi evnuha, ki je bral preroka Izaija, ne da bi ga razumel, angel ni poslal k apostolu; prav tako mu tega, česar ni razumel, ni razložil sam, kakor mu tudi Bog ni razodel v duhu brez človeške pomoči;¹⁰ ne, po božjem nasvetu je bil poslan in je prisedel k njemu Filip, ki je preroka Izaija poznal in mu je razkril s človeškimi besedami in jezikom, kar se je skrivalo v onem odlomku. Mar ni z Mojzesom govoril sam Bog, pa je vendarle silno preudarno in prav nič oholo sprejel nasvet, kako naj vlada in vodi tako veliko ljudstvo, od svojega tasta, se pravi od človeka tujega rodu?¹¹ Mož je namreč vedel, da dobrega nasveta, v kateri koli duši se že porodi, ne gre pripisati njej sami, marveč Njemu, ki je resnica: nespremenljivemu Bogu.

8. In naposled: kdor se hvali, da s pomočjo božjega daru brez slehernih naukov razume vse, kar je v Svetem pismu temnega, povsem pravilno veruje to, kar je res: da njegova sposobnost ne izvira od njega samega, temveč da mu jo je podelil Bog. Tako išče božjo slavo in ne svoje lastne. Toda če sam bere in razume brez sleherne človeške razlage, zakaj si tedaj sam prizadeva razlagati drugim in jih raje ne pošlje k Bogu, da bi še oni razumeli brez človeške pomoči, temveč bi jih v srcu poučil Bog? Očitno se boji, da ne bi slišal od Gospoda: “Malopridni in leni služabnik, moj denar bi moral dati menjalcem.”¹² Če torej ti ljudje bodisi ustno ali pisno predajajo drugim, kar razumejo, tudi meni nimajo kaj očitati, če ne bom predal le tega, kar razumem, temveč tudi načela, ki naj jih upoštevajo pri svojem tolmačenju. Za svojo lastnino

ne smemo imeti ničesar, razen morda laži. Kajti vsa resnica prihaja od Njega, ki je dejal: "Jaz sem resnica."¹³ Kaj imamo namreč, česar bi ne prejeli? Če pa smo prejeli, kaj bi se ponašali, kakor bi ne prejeli?¹⁴

9. Če kdo poslušalcem prebira abecedo, izgovarja črke, ki jih seveda pozna, medtem ko si človek, ki jo poučuje, prizadeva za to, da bi tudi drugi znali brati. Oba pa poslušalcem vcepljata to, česar sta se sama naučila. Enako tudi človek, ki to, kar razume v Svetem pismu, podaja poslušalcem kakor črke, ki jih pozna, govori v vlogi bralca. Kdor pa poučuje, kako je treba razumeti, je podoben učitelju abecede, se pravi umetnosti, kako je treba brati. Kdor zna brati, ne potrebuje drugega bralca, kadar naleti na knjigo, da bi izvedel od njega, kaj je v njej zapisano. In enako bo s človekom, ki bo usvojil načela, o katerih poskušam učiti. Kadar bo naletel v knjigah na nejasnost, bo sledil določenim pravilom kakor črkam in ne bo potreboval nobenega drugega poznavalca, ki bi mu razodel zakrito. Raziskoval bo določene sledi in sam prispel do skritega pomena brez slehernih blodenj, ali pa vsaj v nobenem primeru ne bo zapadel v absurdno napačno razmišljanje. Res je, da bi lahko pričujoči spis že sam po sebi dovolj jasno pokazal, da nihče ne more po pravici oporekati mojim prizadevanjem v skupno dobro. Toda če sem s takim predgovorom primerno odgovoril raznoraznim nasprotnikom, sem si izbral takšen začetek poti, na katero se hočem podati v tej knjigi.

Prva knjiga

Razlaganje Svetega pisma se opira na odkrivanje in izražanje. Tega razpravljanja se je treba lotiti z božjo pomočjo.

I 1. Sleherni razlaga Svetega pisma temelji na dvojem: kako odkriti in določiti, kar je treba razumeti, in kako izraziti, kar smo razumeli.¹⁵ Najprej bom razpravljaj o odkrivanju,

nato o izražanju. Veliko in hudo breme je to;¹⁶ če ga je težko vzdržati, se bojim, ali si ga ni nepremišljeno naložiti. Prav gotovo bi bilo tako, ko bi se ga drznil lotiti sam z lastnimi močmi. Toda moje upanje, da bom izpeljal to delo, je v Njem, od katerega sem v svojih razmišljanjih že prejel mnogo poduka o tem predmetu. Zato se mi ni treba bati, da mi ne bi dal še preostalega, ko bom pričel porabljati tisto, kar mi je že dal doslej. Za sleherni stvar, ki jo lahko dajemo, ne da bi je bilo zato kaj manj, namreč velja, da je še nimamo na pravi način, dokler jo imamo in je ne dajemo. Gospod pa pravi: "Kdor namreč ima, se mu bo dalo."¹⁷ Dal bo torej tistim, ki imajo; to pomeni, da bo ljudem, ki prejete darove radodarno uporabljajo, te še povečal in pomnožil. Preden je z učenci pričel lačnim deliti kruh, je bilo hlebov enkrat pet in drugič sedem, potem pa so nasitili več tisoč ljudi in napolnili košare in koše.¹⁸ Kakor je kruha z lomljenjem na kose postajalo čedalje več, se bodo tudi misli, ki mi jih je Gospod že podelil za začetek tega dela, množile, ko bom pričel o njih razpravljati, saj mi bo On sam pošiljal novih. Tako v tej svoji službi ne bom trpel pomanjkanja, marveč se bom, nasprotno, veselil čudežnega izobilja.

Razlika med stvarjo in znakom

II 2. Ves nauk se nanaša bodisi na stvari [res] bodisi na znake [signa], toda o stvareh se učimo s pomočjo znakov. "Stvari" v pravem, ožjem pomenu besede [proprie] sem poimenoval tiste, s katerimi ničesar ne označujemo [significare], kot so denimo les, kamen, ovca in podobno. Vendar to ne velja za tisti kos lesa, o katerem beremo, da ga je Mojzes vrgel v grenko vodo, da bi izgubila svojo grenčino,¹⁹ niti za kamen, ki si ga je Jakob položil za vzglavje,²⁰ niti za ovna, ki ga je Abraham daroval namesto svojega sina.²¹ Naštete stvari so namreč stvari na tak način, da so obenem tudi

znaki za druge stvari. Spet drugi znaki pa se uporabljajo edinole za označevanje; takšne so besede [*verba*]. Besed namreč nihče ne uporablja drugače kot zato, da bi z njimi nekaj označil. Iz povedanega je razvidno, kaj imenujem "znake" – namreč tiste stvari, s katerimi kaj označujemo. Zato je vsak znak obenem tudi stvar; kar ni stvar, ni namreč sploh nič. Ni pa vsaka stvar obenem tudi znak. Zato

bom pri tej delitvi na stvari in znake pazil, da v moji razpravi o stvareh tisti primerki, ki bi jih bilo mogoče uporabiti za označevanje, ne bodo ovirali členitve, po kateri bom najprej govoril o stvareh in pozneje o znakih. Ne smemo pa izgubiti izpred oči, da moramo v zvezi s stvarmi zdaj razmišljati o tem, kar dejansko so, in ne o tem, kar lahko označujejo še drugega poleg samih sebe.

Claudio Coello, *Zmagoslavje sv. Avgušтина*, 1664
olje na platnu, 271 x 203 cm, Muzej Prado, Madrid.

Delitev stvari

III 3. Nekatere stvari so namenjene temu, da jih uživamo [*frui*], druge, da jih uporabljamo [*uti*], in tretje obojemu. Tiste, ki so namenjene uživanju, nas osrečujejo. Tiste, ki so namenjene uporabljanju, nam pomagajo pri našem stremljenju k sreči in nam tako rekoč nudijo oporo, da lahko pridemo do osrečujočih in se jih oklenemo. Če pa mi, ki stvari tako uživamo kot uporabljamo in smo postavljeni med te in one, hočemo uživati tiste, ki so namenjene uporabi, napredujemo le stežka in včasih celo skrenemo s poti. Zaradi nagnjenja do manj vrednih stvari potem tiste, ki so namenjene uživanju, zasledujemo z veliko zamudo ali pa se od njih celo odvrnemo.

Razlika med "uživanjem" in "uporabljanjem"

IV 4. "Uživati" nekaj pomeni, da se te ali one stvari z ljubeznijo oklepamo z avoljo nje same. "Uporabljati" pomeni obračati sredstva, ki se nam ponudijo, v namen, da bi dosegli nekaj, kar ljubimo, če je le vredno ljubezni. Nedovoljeno rabo je namreč prej treba imenovati zlorabo. Zamislimo si, da bi bili popotniki v tuji deželi, ki bi mogli živeti srečno edinole v domovini; nesrečni zaradi klatenja po svetu in željni končati svojo bedo bi se hoteli vrniti domov. Potrebovali bi sredstva za prevoz po kopnem ali morju, ki bi jih morali uporabiti, da bi se lahko vrnili v domovino, ki naj bi jo užili. Če pa bi nam godile prijetnosti potovanja in sama vožnja, bi pričeli uživati tisto, kar bi morali uporabljati. Zato ne bi hoteli hitro končati potovanja, temveč bi se v vezeh sprevrženega ugodja izneverili domovini, katere radost bi nas resnično osrečila. Prav tako smo v tem življenju, ki se konča s smrtjo, "zdoma in daleč od Gospoda".²² In če se hočemo vrniti v domovino, kjer bi bili lahko srečni, moramo ta svet uporabljati, ne uživa-

ti, da bomo to, kar je v Bogu nevidno, lahko z umom zrl po ustvarjenih bitjih²³ – se pravi, da bomo po telesnih in časnih stvareh deležni večnih in duhovnih.

Bog Trojica, predmet "uživanja"

V 5. Stvari, ki naj bi jih uživali, so torej Oče, Sin in Sveti Duh. Ti so obenem Trojica, ena in edina najvišja stvar, skupna vsem, ki jo uživajo, če sploh je stvar in ne vzrok vseh stvari, pa tudi, če je vzrok. Ni namreč lahko najti imena, ki bi se prilegalo tolikšni vzvišenosti, razen če ni bolje reči, da je ta Trojica en sam Bog, ki je vse iz Njega, po Njem in zanj.²⁴ Tako so Oče, Sin in Sveti Duh vsak zase Bog, a obenem vsi en Bog; vsak zase izmed njih je popolna substanca, a obenem so vsi ena substanca. Oče ni ne Sin ne Sveti Duh, Sin ni ne Oče ne Sveti Duh, Sveti Duh ni ne Oče ne Sin, marveč je Oče edinole Oče, Sin edino Sin in Sveti Duh edino Sveti Duh. Vsem trem pa pripada ista večnost, ista nespremenljivost, isto veličastje, ista moč. V Očetu je enost, v Sinu enakost, v Svetem Duhu pa ubranost med enostjo in enakostjo; vse te tri lastnosti so eno avoljo Očeta, enake avoljo Sina in skladno povezane avoljo Svetega Duha.

Kako je Bog neizrekljiv

VI 6. Ali sem rekel kaj takega, ali sem oznanil božjo slavo tako, da bi bilo dostojno Boga? Nasprotno: čutim, da sem samo hotel tako govoriti, če pa sem kaj izustil, to ni bilo tisto, kar sem hotel reči. Toda kako to vem, če ne zato, ker je Bog neizrekljiv? Kar sem rekel jaz, pa sploh ne bi bilo izrečeno, ko bi bilo neizrekljivo. In tako o Bogu ne smemo reči niti, da je neizrekljiv, ker nekaj izrečemo tudi s tem, ko to rečemo. Pride do nekakšnega trenja besed: če je neizrekljivo tisto, česar se ne da izreči, tedaj stvar, o kateri se da reči vsaj to, da je neizrekljiva, ni nei-

zrekljiva. Tega besednega trenja se je bolje čuvati z molkom, kakor da ga gladimo z govorjenjem. In vendarle je Bog, čeprav se o Njem ne da reči ničesar, kar bi Ga bilo vredno, dovolil, da Ga časti človeški glas, in hotel, da se veselimo svojih besed v Njegovi hvali. Zato se tudi sploh imenuje "Bog". Njega samega v zvenu tega zloga²⁵ dejansko ne spoznamo, toda ko se zvok dotakne ušes vseh, ki poznajo latinski jezik, jih spodbudi, da pomislijo na neko najbolj vzvišeno, neumrljivo naravo.

Boga vsi razumejo kot tistega, od kogar ni nič boljšega

VII 7. Kadar namreč razmišljamo o tem edinem Bogu bogov,²⁶ se skušamo z razmišljanjem dotakniti nečesa, od česar ni nič boljšega ali bolj vzvišenega; to velja tudi za tiste, ki si na nebu ali na zemlji predstavljajo druge bogove, jih kličejo in častijo. Ker pa se ljudje seveda navdušujejo nad različnimi dobrinami – nekateri nad tistimi, ki se nanašajo na telesne čute, drugi nad tistimi, ki sodijo k razumnosti duha –, častilci telesnih čutov mislijo, da je Bog bogov nebo samo ali tisto, kar vidijo, da na nebu najbolj žari, ali kar svet sam. Če pa si prizadevajo prebiti se onkraj sveta, si predstavljajo nekaj bleščeč sijajnega in na osnovi praznih domnev določijo, da je bodisi neskončno bodisi ima obliko, ki se jim zdi najboljša; lahko si predstavljajo tudi človeški lik, če se jim ta zdi boljši od drugih. Če mislijo, da ne obstaja en sam Bog bogov, temveč veliko ali nešteto bogov enakega reda, si tudi te oblikujejo in predstavljajo v skladu s tem, kakor se komu zdi, da se odlikuje kaka telesna lastnost. Ljudje pa, ki po razumu začenjajo uvidevati to, kar Bog je, Ga postavljajo nad vse vidne [*visibilibus*] in telesne [*corporalibus*], pojmovne [*intelligibilibus*] in duhovne [*spiritualibus*] in vse spremenljive narave. Vsi pa se kosajo med

seboj kot za stavo, kdo Mu bo pripisal večjo vzvišenost, in ni ga človeka, ki bi imel za Boga stvar, ki jo nekaj drugega prekaša. Tako se vsi strinjajo, da je Bog tisto, kar postavljajo nad vse ostale stvari.

Ker je Bog nespremenljiva modrost, ga je treba ceniti bolj kot karkoli

VIII 8. Ker vsi, ki razmišljajo o Bogu, pri tem mislijo na nekaj živega, se lahko izognejo absurdnim in nevrednim predstavam o Njem le tisti, ki imajo v mislih življenje samo. Za sleherno telesno obliko, na katero naletijo, določijo, ali živi ali ne, in živečo cenijo više od nežive. Glede živeče telesne oblike pa jim je spet jasno, da lahko blesti še tako sijajno, se odlikuje s še takšno velikostjo in krasi s še tolikšno lepoto, vendar je sama eno, življenje, ki jo oživlja [*vegetare*], pa nekaj drugega. Temu življenju pripisujejo neprimerljivo višje dostojanstvo kakor gmoti, ki jo oživlja in ji daje dušo. Nato raziščejo še življenje samo: če ugotovijo, da ne zaznava, zgolj oživlja, kakor življenje dreves, postavijo više od njega zaznavajoče [*sentiens*] življenje, kakršno ima živina, spet više od tega pa razumsko [*intellegens*], kakršno imajo ljudje.²⁷ Ker pa vidijo, da je celó človeško življenje še vedno podvrženo spremembam, so prisiljeni tudi nadenj postaviti neko nespremenljivo življenje, ki ni včasih nespametno, včasih modro, temveč je modrost sama. Moder um, se pravi um, ki je dosegel modrost, namreč pred tem še ni bil moder; modrost sama pa ni bila nikoli nespametna in tudi nikdar ne more biti. In ko bi ljudje te modrosti ne uzrli, nespremenljivo modrega življenja nikakor ne bi s tako trdnim zaupanjem postavljali nad spremenljivo. Zares, tudi za pravilo resnice, na osnovi katerega zatrjujejo vzvišenost modrega življenja, vidijo, da je nespremenljivo; uzrejo ga lahko zgolj nad svojo lastno naravo, ker so sami, kot vidijo, spremenljivi.

Vsi vedo, da je treba nespremenljivo modrost bolj ceniti od spremenljive

IX 9. Nihče ni tako nesramno prismojen, da bi vprašal: "Kako pa veš, da je treba nespremenljivo modro življenje ceniti bolj od spremenljivega?" Odgovor na njegovo vprašanje – kako vem – se ponuja v motrenje vsem, splošno dostopen in nespremenljiv. Kdor ga ne vidi, je kakor slepec na soncu, ki mu nič ne pomaga, da mu žar tako jasne in bližnje luči lije naravnost v očesa zrkla. Kdor pa ga vidi, a pred njim beži, mu je duhovno oko že oslabilo zaradi privajenosti mesenim sencam. Tako nasprotni vetrovi sprijenih nra- vi (če lahko tako rečem) ljudi zanašajo proč od domovine, ko zasledujejo manj pomembne in vzvišene stvari od tiste, ki jo priznavajo za boljšo in odličnejšo.

Da bi videli Boga, si moramo očistiti dušo

X 10. Ker pa naj bi popolno užili resnico, ki živi nespremenljivo, in ker v njej Trojica-Bog, avtor in stvaritelj vesolja, bdi nad stvarmi, ki jih je ustvaril, moramo očistiti svojo dušo, da bo mogla to luč ugledati in se je zatem okleniti. Očiščevanje si lahko predstavljamo kot hojo in plovbo proti domu. Kajti Njemu, ki je vseprisoten, se ne približamo v prostoru, marveč z dobrim prizadevanjem in nrami.

Učlovečena Modrost je zgled za očiščenje duše

XI 11. Tega pa ne bi mogli, ko se ne bi modrost sama milostno prilagodila naši veliki slabotnosti in nam v človeku dajala zgleda, kako živeti, ker smo pač ljudje tudi sami. Toda ker mi ravnamo modro, ko pridemo k njej, so bili prevzetni ljudje mnenja, da je sama ravnala noro, ko je prišla k nam. In ker se mi okrepimo, ko pridemo k njej, so imeli njo za slabotno, ko je prišla do nas. Toda "Božja norost je modrejša od ljudi in Božja

slabotnost močnejša od ljudi".²⁸ Čeprav je torej sama naša domovina, se nam je ponudila tudi kot pot k domovini.

Prevod Nada Grošelj

1. Odlomek, ki vsebuje celoten predgovor in I,1,1-I,11,11, je preveden po: *Aurelii Augustini opera*, pars IV,1. Corpus christianorum, Series Latina XXXII, Turnholti 1962. Celoten prevod tega dela bo izšel v izboru del sv. Avgušтина v zbirki Hieron.
2. Prim. Atanazijev življenjepis sv. Antonija I (PL 26,841 A); 72 (944 B); 78 (952 B).
3. Anekdoto povzema tudi Kasiodor (6. stol. po Kr.) v predgovoru k svojemu delu *Institutiones divinarum et saecularium litterarum* (PL 70,1108 C D).
4. Apd 2,1-4.
5. Prim. Mdr 7,13: "Po pošteni poti sem jo [tj. modrost] dobil, brez nevoščljivosti jo dajem, / ne skrivam njenega bogastva."
6. 2 Kor 12,2-4.
7. Apd 9,3 isl. in 17 isl.
8. Apd 10,1-6.
9. 1 Kor 3,17.
10. Apd 8,26-35.
11. 2 Mz 18,14-26.
12. Mt 25,26 isl.
13. Jn 14,6.
14. 1 Kor 4,7.
15. Gre za dve izmed petih stopenj pri nastajanju govora, ki jih pozna tradicionalna retorična teorija: prva je *inventio* ali določitev snovi, druga pa *elocutio* ali slog.
16. Izvirno: *magnum onus et arduum*. Prim. spis *Orator* (10,33) Marka Tulija Cicerona (106-43 pr. Kr.), največjega rimskega govornika in proznega pisca.
17. Mt 13,12.
18. Mt 14,17-21 in 15,34-38.
19. 2 Mz 15,25.
20. 1 Mz 28,11.
21. 1 Mz 22,13.
22. 2 Kor 5,6.
23. Rim 1,20.
24. Rim 11,36.
25. Izvirno dveh zlogov (*de-us*).
26. Za to formulacijo prim. Ps 50 (49),1.
27. Prim. Aristotelovo teorijo o treh vrstah duše, kakor jo razlaga v spisu *O duši*. Te vrste so: vegetativna, zaznavajoča in razumska.
28. 1 Kor 1,25.